

Wykład 4

ANALIZA PROCESÓW DECYZYJNYCH

Decyzja to pojęcie z języka naturalnego, kluczowe we wszystkich naukach i jest wynikiem „podjęcia decyzji” lub mówiąc inaczej [procesu decyzyjnego](#).

Subtelna różnica między podjęciem decyzji, a procesem decyzyjnym jest tylko ta, że proces decyzyjny nie zawsze doprowadza do decyzji. Decyzją może być działanie/akt lub opinia/sąd w jakiejś sprawie. Aby proces decyzyjny miał sens, potrzebne są co najmniej dwie różne możliwości wyboru (kandydaci na decyzje), a więc istnienie [alternatywy](#).

Decyzja c.d.

W procesie decyzyjnym konieczne są [kryteria podjęcia/oceny decyzji](#), dzięki czemu jesteśmy w stanie dokonać wyboru. W zależności od przyjętych kryteriów możemy mieć decyzję wystarczającą lub [decyzję optymalną](#).

Rodzaje decyzji

- **grupa I** - obejmuje problemy (zadania), które dobrze i łatwo można opisać za pomocą zbioru cech ilościowych, tzw. dobrze ustrukturalizowane, możliwy i łatwy opis matematyczny,
- **grupa II** - obejmuje problemy (zadania), które głównie opisywane są za pomocą socjo-psychologicznych cech jakościowych, w tym estetycznych, tzw. nieustrukturalizowane, opis matematyczny niemożliwy lub bardzo trudny,
- **grupa III** - obejmuje problemy (zadania) opisywane za pomocą zarówno cech jakościowych jak i ilościowych, tzw. słabo ustrukturalizowane, mieszane, trudny opis matematyczny

Decyzje, które mogą być zautomatyzowane komputerowo

- Proste decyzje dobrze ustrukturalizowane (np. zaksięgowanie dostawy, złożenie kolejnego zamówienia w przypadku przekroczenia stanu minimalnego w magazynie).
- Decyzje wymagające zastosowania precyzyjnej logiki (np. przyznanie korytarzy samolotom podchodzącym do lądowania na lotnisku o dużym natężeniu ruchu).
- Decyzje wielowariantowe, ale oparte na logice i dużej liczbie koniecznych do przeanalizowania kombinacji, co komputer zrobi szybciej i dokładniej (np. pojawienie się niespodziewanej liczby zamówień).
- Decyzje, których czas podjęcia przekracza fizyczne możliwości człowieka (np. rozdzielanie poczty elektronicznej w sieci komputerowej).

Decyzje wymagające bezpośredniego udziału człowieka

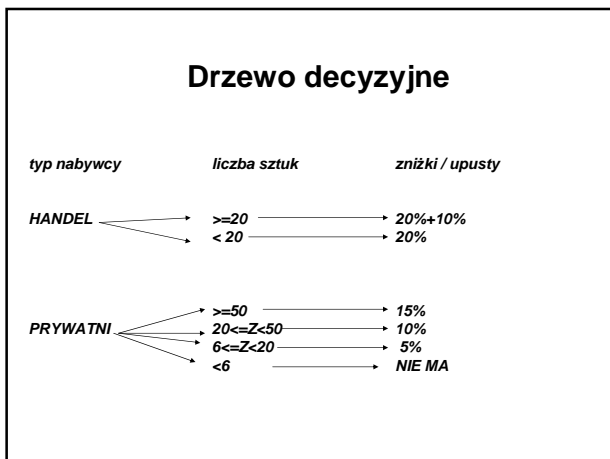
- Decyzje źle strukturalizowane, do podjęcia których wykorzystuje się heurystyki intuicji (np. decyzje strategiczne czy polityczne).
- Decyzje, na które wpływ mają ludzkie odczucia, zachowania, czy reakcje (np. negocjacje).
- Decyzje wymagające szczególnie wysokiej inteligencji i kreatywności (np. wymyślanie nowych projektów).

Konieczność udziału człowieka	Przewaga komputera
•zdrowy rozsądek •myślenie abstrakcyjne i refleksyjne •zdolność do mobilizowania siebie i innych •zdolność do twórczego myślenia	•bardzo szybkie przetwarzanie logiczne i numeryczne •szybkie przeszukiwanie bardzo licznych zbiorów •zdolność przeprowadzania złożonych obliczeń •niemal absolutna dokładność •rozpoznawanie i porównywanie skomplikowanych obrazów •możliwość szybkiego kopiowania danych •zdolność szybkiego komunikowania się z wieloma miejscami jednocześnie •możliwość jednoczesnego korzystania z wielu reguł

Ustrukturalizowany opis w języku naturalnym

IF zamówienie od klient - handel
i IF zamówienie na ponad 20 tytułów
THEN rabat wynosi 20%
ELSE (zamówienie jest na mniej niż 20 tytułów)
rabat wynosi 20%

ELSE (zamówienie od odbiorcy prywatnego lub biblioteki)
IF zamówienie na 50 lub więcej tytułów
rabat wynosi 15%
ELSE IF zamówienie na 20 do 49 tytułów
rabat wynosi 10%
ELSE IF zamówienie na 6 do 19 tytułów
rabat wynosi 5%
ELSE (zamówienie na mniej niż 6 tytułów)
nie udziela się rabatu

Sytuacje wykorzystywania

USTRUKTURYZOWANY OPIS W JĘZYKU NATURALNYM, gdy:

- jest wiele powtarzalnych czynności
- potrzeba licznych uzgodnień z użytkownikami

TABLICE DECYZYJNE, gdy:

- masz do czynienia ze złożonymi kombinacjami warunków, czynności i reguł
- potrzebujesz techniki skutecznej eliminacji sytuacji niemożliwych, nadmiarów, ...

DRZEWA DECYZYJNE, gdy:

- zasadnicze znaczenie ma kolejność czynności
- nie każdy warunek jest znaczący dla każdej czynności
- problem jest relatywnie prosty

Elementy tablicy decyzyjnej

Warunki i akcje	Reguły
Warunki	Warianty warunków
Akcje	Oznaczenia akcji

Warunki

Przykłady warunków:

- zamówienie towaru z katalogu „zima/lato”,
- wysokość zarobków,
- liczba stanowisk komputerowych.

Warianty warunków

Warunek

zamówienie towaru z katalogu „zima/lato”

Warianty

Tak/Nie

Warianty warunków c.d.

Warunek

wysokość zarobków,

Przykładowe warianty

- poniżej 1500 zł,
- pomiędzy 1500 a 5000 zł,
- powyżej 5000.

Warianty warunków c.d.

Warunek

liczba stanowisk komputerowych

Przykładowe warianty

- 1,
- 2-5,
- 6-10,
- 11-25,
- powyżej 25.

Akcje

Działania, które powinny zostać podjęte w przypadku zaistnienia jednego lub więcej warunków. Np. wysłanie kolejnego katalogu, przyznanie zapomogi, 10% upust przy zakupie oprogramowania.

Reguły działania

Polecenia wykonania konkretnych akcji w określonej kolejności.

Zasady budowy tablicy decyzyjnej

1. Określ liczbę warunków mających wpływ na decyzję = liczba wierszy w górnej części tablicy.
2. Określ liczbę możliwych akcji = liczba wierszy w dolnej części tablicy.
3. Określ liczbę wariantów każdego warunku (minimum dwa T/N).
4. Oblicz liczbę kolumn tablicy (liczba wariantów 1. warunku x liczba wariantów 2. warunku x ... x liczba wariantów n. warunku).

Zasady budowy tablicy decyzyjnej c.d.

5. Wpisz warianty warunków.
6. Wypełnij tabelę wstawiając znak „X” na przecięciu reguł i akcji.
7. Połącz reguły, w których wynik nie jest zależny od konkretnego wariantu danego warunku.
8. Sprawdź tablicę poszukując sytuacji niemożliwych, sprzecznych i redundancji.

Redukcja

7. Połącz reguły, w których wynik nie jest zależny od konkretnego wariantu danego warunku.

	1	2	3	4
w1	T	T	N	N
w2	T	N	T	N
a1	X	X		
a2			X	X

	1 i 2	3 i 4
w1	T	N
w2	-	-
a1	X	
a2		X

Sytuacja niemożliwa

Zarobki roczne >50 000 zł	T	T	N	N
Zarobki miesięczne < 2 000 zł	T	N	T	N

Sprzeczność

Sytuacja, w której takie same reguły sugerują różne akcje. Sprzeczności powstają często, gdy stosuje się redukcję reguł za pomocą „-”

Redundancja

Pojawia się, gdy wielokrotnie występują identyczne zbiory wariantów dające w wyniku tą samą akcję.

Redundancja

Warunki i akcje	Reguły						
	1	2	3	4	5	6	7
War. 1	T	T	T	T	T	N	N
War. 2	T	T	T	N	N	T	N
War. 3	-	N	-	-	-	N	T
Akcja 1	X			X	X		
Akcja 2			X			X	
Akcja 3		X					X

sprzeczność

redundancja

Zadanie

Zasady przydziału stypendium za wyniki w nauce.

Jeśli uczeń ma średnią powyżej 5.5 dostaje 500 zł. Jeśli ma średnią pomiędzy 5 a 5.5 dostaje 300 zł.

Warunki i akcje	1	2	3	4	5	6	7	8
Średnia powyżej 5.5	T	T	T	T	N	N	N	N
Średnia pomiędzy 5 a 5.5	T	T	N	N	T	T	N	N
Niższa średnia	T	N	T	N	T	N	T	N
500 zł								
300 zł								
0 zł								

Warunki i akcje	1	2	3	4	5	6	7	8
Średnia powyżej 5.5	T	T	T	T	N	N	N	N
Średnia pomiędzy 5 a 5.5	T	T	N	N	T	T	N	N
Niższa średnia	T	N	T	N	T	N	T	N
500 zł				X				
300 zł						X		
0 zł							X	

Średnia powyżej 5.5 – a
Średnia od 5 do 5.5 – b
Inna średnia – c

Warunki i akcje	1	2	3
Średnia	a	b	c
500 zł	X		
300 zł		X	
0 zł			X

Zadanie

Zasady przydziału stypendium za wyniki w nauce.

Uczeń dostaje stypendium za wyniki w nauce jeśli ma sprawozdanie co najmniej wyróżniające się.

Jeśli uczeń ma średnią powyżej 5.5 dostaje 500 zł. Jeśli ma średnią pomiędzy 5 a 5.5 dostaje 300 zł.

Zadanie

Zasady dystrybucji katalogów Świątecznego i Specjalnego w domu wysyłkowym NN

Co roku są 2 katalogi zwykłe (wiosna-lato i jesień-zima), katalogi specjalne oraz dwa świąteczne (Wielkanoc i Boże Narodzenie).

Zadanie

- Jeśli klient zamówił coś z katalogu jesiennego, specjalnego i świątecznego, to wysyłamy mu obydwa katalogi. Jeśli nie zamówił nic ze specjalnego, to wysyłamy Świąteczny. Jeśli z kolei zamówił coś z jesiennego i specjalnego, a nic ze świątecznego, to wysyłamy mu tylko specjalny.
- Jeśli klient nie złożył zamówienia z katalogu jesiennego i zamawiał coś z katalogu świątecznego i specjalnego – wysyłamy mu obydwa katalogi. Jeśli nie zamawiał nic z katalogu specjalnego, wysyłamy mu świąteczny. Jeśli zamawiał coś ze specjalnego, a nic ze świątecznego – wysyłamy mu specjalny.
- W pozostałych przypadkach wysyłamy mu świąteczny.

Warunki i akcje	1	2	3	4	5	6	7	8
Zamówienie z katalogu jesiennego	T	T	T	T	N	N	N	N
Zamówienie z katalogu świątecznego	T	T	N	N	T	T	N	N
Zamówienie z katalogu specjalnego	T	N	T	N	T	N	T	N
Wysyłamy katalog świąteczny								
Wysyłamy katalog specjalny								
Wysyłamy obydwa katalogi								

Warunki i akcje	1	2	3	4	5	6	7	8
Zamówienie z katalogu jesiennego	T	T	T	T	N	N	N	N
Zamówienie z katalogu świątecznego	T	T	N	N	T	T	N	N
Zamówienie z katalogu specjalnego	T	N	T	N	T	N	T	N
Wysyłamy katalog świąteczny		X		X		X		X
Wysyłamy katalog specjalny			X				X	
Wysyłamy obydwa katalogi	X				X			

Warunki i akcje	1	2	3	4	5	6	7	8
Zamówienie z katalogu jesiennego	<u>T</u>	T	T	T	<u>N</u>	N	N	N
Zamówienie z katalogu świątecznego	T	T	N	N	T	T	N	N
Zamówienie z katalogu specjalnego	T	N	T	N	T	N	T	N
Wysyłamy katalog świąteczny		X		X		X		X
Wysyłamy katalog specjalny			X				X	
Wysyłamy obydwa katalogi	X				X			

Warunki i akcje	1,5	2,4	3,7	6,8
Zamówienie z katalogu jesiennego	-	<u>T</u>	-	<u>N</u>
Zamówienie z katalogu świątecznego	T	-	N	-
Zamówienie z katalogu specjalnego	T	N	T	N
Wysyłamy katalog świąteczny		<u>X</u>		<u>X</u>
Wysyłamy katalog specjalny			X	
Wysyłamy obydwa katalogi	X			

Warunki i akcje	1,5	2,4,6,8	3,7
Zamówienie z katalogu jesiennego	-	-	-
Zamówienie z katalogu świątecznego	T	-	N
Zamówienie z katalogu specjalnego	T	N	T
Wysyłamy katalog świąteczny		X	
Wysyłamy katalog specjalny			X
Wysyłamy obydwa katalogi	X		

Warunki i akcje	1,5	2,4, 6,8	3,7
Zamówienie z katalogu świątecznego	T	-	N
Zamówienie z katalogu specjalnego	T	N	T
Wysyłamy katalog świąteczny		X	
Wysyłamy katalog specjalny			X
Wysyłamy obydwu katalogi	X		